

O RADU ŠTABA

PLANIRANJE I VOĐENJE BOJA — OPERACIJE*

Planiranje borbenih dejstava je neprekidan proces rada komandanta i štaba i počinje prijemom borbenog zadatka, a prestaje kada jedinica prekine borbenu aktivnost.

Dokumentacija je, u stvari, završni deo planiranja i to je posao koji se obavlja, uglavnom, u pripremnom periodu. Postoji još ponegde shvatanje da je planiranje tehnička obrada dokumenata, što je potpuno pogrešno, pošto ono obuhvata, u prvom redu, misaoni i stvaralački rad štaba. A taj rad dobija pun zamah posle komandantove odluke, intenzivno se odvija sve do početka boja — operacije, a produžava se i u toku izvođenja borbenih dejstava. Prema tome, ako je planiranje, u suštini, *predviđanje*, ono se ne može izjednačiti sa dokumentacijom, tj. ne može se svesti na tehničko pitanje.

Da bi se komandantova odluka mogla uspešno sprovesti u delo, neophodno je da štab združene jedinice, posle odluke i izvršne organizacije sadejstva, *pravovremeno* izradi potrebne planove i naređenja u kojima će potčinjene jedinice dobiti konkretna uputstva za izvršavanje postavljenog borbenog zadatka. Pri tome treba imati na umu da su savremene jedinice, zavisno od veličine, neke manje a neke više, u suštini združene jedinice u čije je sastave integrisana, u odgovarajućoj srazmeri, borbena tehnika skoro svih rodova i službi, a u krupnije operativne sastave ulaze još i jedinice — delovi vidova oružanih snaga. Zahvaljujući upravo takvoj integraciji borbene i druge tehnike, savremene jedinice su maksimalno osamostaljene u operativno-taktičkom pogledu i osposobljene za samostalno izvršavanje borbenih zadataka, naravno, u relativnom smislu i u okvirima svojih konkretnih borbenih mogućnosti. Imajući u vidu ove činjenice, može se zaključiti da se samostalnost jedinica ne iskazuje samo kroz povoljne mogućnosti izvršavanja borbenog zadatka bez nepo-

* Iz knjige R. Tanaskovića koja izlazi u izdanju VIZ.

sredne podrške sredstvima više komande, niti se smisao te samostalnosti sastoji u manjoj zavisnosti od rada suseda. Samostalnost se ogleda i u planiranju upotrebe jedinica i sredstava, i to ne samo u uslovima samoinicijativnog odlučivanja o izboru cilja i objekta dejstva. Ona mora biti izražena (u relativnom smislu, naravno) i u okviru zadatka dobijenog od pretpostavljene komande. Danas nema nikakve potrebe da se pretpostavljeni štab, bez obzira na to o kome stepenu komandovanja je reč, upušta u detaljno planiranje načina izvršavanja zadatka svojih neposredno potčinjenih jedinica, kako je to bilo ranije, u uslovima centralizovanog planiranja. Savremenim jedinicama data su snažna borbena sredstva, materijalno su relativno osamostaljene, pa im te prednosti ne treba oduzimati i umanjivati ni planiranjem višeg štaba. Samim tim što savremeni uslovi zahtevaju da se veći deo poslova iz domena planiranja borbenih dejstava prenese sa pretpostavljenog štaba na neposredne izvršioce zadatka upućuje na zaključke da štabovi savremenih jedinica, na svim stepenima komandovanja, mogu brojno da se smanje, što naročito važi za štabove operativnih jedinica i strategijskih grupacija, pošto se njima komanduje, manje-više, direktivnim putem.

Danas, više nego ikad ranije, potrebna je orijentacija, i to čvrsta, na traženje rešenja u pogledu planiranja borbenih dejstava, koja će najbolje odgovarati karakteru savremenog rata i novom profilu združenih jedinica. Jer, »bitka« za dobitak u vremenu biće, u eventualnom ratu, od izvanrednog značaja, pa zato i njen pozitivan ishod ne bi trebalo ni planiranjem dovoditi u pitanje. Shvatanja koja su se formirala na bazi iskustva iz drugog svetskog rata o tome koliko je vremena potrebno za planiranje i organizaciju borbenih dejstava, a samim tim i ranije utvrđeni kriterijumi o broju i obimu borbenih dokumenata, moraju se u priličnoj meri revidirati. Naime, to je dobrim delom već prevaziđeno, mada se još mnogo i nepotrebno piše, što je svakako recidiv prošlosti.¹

¹ Na osnovu iskustva drugog svetskog rata i dugogodišnje — sve do 1960. god. posleratne nastavne prakse škola i akademija za jedan, na primer, pukovski zadatak u odbrani rađeno je oko 19 dokumenata. A ako se tome doda da se u štabu pre odluke pišu referati, a pre i posle odluke izdaju još i prethodna, odnosno dopunska, naređenja, onda se taj broj penje na oko 30 dokumenata, za čije je oformljenje potrebno (to je praksa potvrdila) 58 časova efektivnog rada dobro uvežbanog štaba, ne računajući vreme za pisanje raznih prethodnih naređenja. Za izradu tih dokumenata potrebno je dva i po dana, i to pod uslovom da grupa od 6 do 8 oficira štaba radi neprekidno, danju i noću, što je, naravno, fizički nemoguće. Kad je reč o zadacima armije, korpusa i divizije, situacija je slična, s tom razlikom što se broj dokumenata osetno povećava, jer se još izrađuju plan odbrane, shema odbrane, plan zaprečavanja, plan POO itd., iako svi ti silni planovi i sheme mogu da se zamene samo jednim dokumentom — planom odbrane, u koji bi se uneli svi podaci

Realna stvarnost materala je vojna rukovodstva, skoro u svim zemljama, na traženje efikasnijeg sistema planiranja, na skraćivanje i pojednostavljivanje borbene dokumentacije, a ta pitanja bila su i ostala predmet veoma živih diskusija vojnih teoretičara. Naravno, sve to nije ostalo bez određenih pozitivnih rezultata u praksi rada savremenih štabova na planiranju borbenih dejstava. Mada su sve armije, manje-više, bitno promenile sistem planiranja (prešle su na mrežno planiranje i obimno korišćenje kibernetike) i smanjile broj borbenih dokumenata, ipak konačna rešenja još nisu nađena, još se mnogo piše, a preti i jedna druga opasnost. Naime, u opravdanim naporima da se izbegne centralizacija u planiranju prisutna je i teorija po kojoj nije potrebno, uglavnom, ništa planirati, što bi se moglo uslovno nazvati »teorija improvizacije«, koja je takođe štetna i neprihvatljiva, kao i stroga centralizacija. Jer, ako se ništa ne bi planiralo, onda bi i štabovi bili nepotrebni, ostao bi samo komandant, dovoljan sam sebi. Usvajanje takvog gledišta bilo bi vraćanje u doba kada je vojskovođa imao takvu vojsku i tehniku da je mogao sam na konju obilaziti bojište i lično rukovoditi bojem. A to su, donekle, mogli da čine samo prethodnici Napoleona.

Prema tome, nije dilema: centralizacija ili improvizacija u planiranju borbenih dejstava, nego *temeljna studija*, iz koje treba da proizide odgovor, i to egzaktno, na pitanje: koji su to dokumenti i koliko ih je potrebno za pojedine komandne instance, za odgovarajuće vidove borbenih dejstava, kao i načini njihove izrade — oformljavanja. Tek tada se sigurno može računati da će planiranje i brzina rada štaba odgovarati brzini i karakteru borbenih dejstava u savremenom ratu. *Činjenica je da se bez dokumenata negde i nekada ne samo može nego i mora, ali se bez solidnog planiranja (predviđanja) nikada ne može računati na potpun uspeh borbenih dejstava.*

Što se tiče borbene dokumentacije, potrebno je, čini se, naglasiti da bi bilo jako pogrešno, i u direktnoj suprotnosti sa zahtevima savremenog rata, ako bi se broj i obim borbenih dokumenata određivao prema tome da li je »malo« ili »dovoljno« vremena za pripremu jedinice za izvršavanje odgovarajućeg borbenog zadatka. U prošlim ratovima nikada nije bilo vremena napretek, a u budućem još manje

potrebni za realizaciju odluke. Naročito se mnogo piše o mirnodopskoj obuci štabova i u školama prilikom razrade i rešavanja taktičkih zadataka, posebno operativnih. Tu su recidivi prošlosti još teži, a i objektivno je stanje takvo da zahteva da se mnogo zamišlja i pretpostavlja. Tako, na primer, za metodsku razradu tzv. kompleksnog zadatka za diviziju u odbrani radilo se oko 90 pismenih sastava, jer je »trebalo« napisati čak i to kakva će pitanja nastavnici postavljati, i šta i kako slušaoci treba da odgovore. Grupa od 6 do 8 oficira trebalo je da radi na sastavljanju zadataka dva i po meseca!

će ga biti, da bi se po tome određivali obim i broj dokumenata. Ako se ranije moglo dopustiti da pripremni period za odbranu jednog, na primer, pešadijskog puka traje i do 7 dana, a od toga vremena 1—2 dana za potpuno oformljavanje svih dokumenata, sasvim je sigurno da danas o primeni tih normi, bilo gde, ne može biti ni govora. No, nije reč samo o dokumentaciji. Celokupno planiranje borbenih dejstava obavljaće se u veoma kratkim vremenskim rokovima, tako reći u pokretu.

Znači, za praktičan rad je veoma značajno da orijentacija štabova u planiranju borbenih dejstava bude: što manje pisanja i dokumenata, a što više misaone aktivnosti, predviđanja i usmenog naređivanja i komandovanja. Pri tome osnovni motiv takvog rada treba da budu praktične potrebe savremenog boja — operacije. Štetne sheme i šablone u radu štabova treba smelo odbaciti. Tako, na primer, prilikom planiranja borbenih dejstava čete i bataljona neće verovatno biti potrebno da se radi ni jedan dokument u tzv. opisanoj formi. Biće sasvim dovoljna radna karta i usmeno naređivanje, jer sve što komandir čete i komandant bataljona treba da obave u procesu pripreme neke taktičke radnje vremenski je ograničeno na minute, a odvija se na zemljištu i skoro redovno u neposrednom kontaktu sa prvopretpostavljenim starešinom. Prema tome, svu dokumentaciju komandira čete i komandanta bataljona mogu i treba da sačinjavaju radna karta i ratni blok.

I kod puka se može ići na slična rešenja, ni tu ne treba raditi obimnu dokumentaciju. Biće, verovatno, sasvim dovoljno ako se osnovni, najbitniji elementi plana borbenih dejstava, ucrtaju na kartu, sa potrebnim objašnjenjem — legendom. Dolazi u obzir, eventualno, da se napiše borbena zapovest i izradi neki grafikon, što će zavisiti od situacije i konkretne taktičke radnje. Inače prilikom planiranja treba što više primenjivati grafičko crtanje, jer se time — primenom te tehnike u štapskom radu — celi proces planiranja znatno pojednostavljuje. Jednom solidno izvežbanom štabnom oficiru potrebno je, načelno, dva do tri sata za izradu i pismeno oformljenje, na primer, plana marša divizije — recimo motomehanizovane, dok grafikon marša može da izradi za 30 minuta.

I kod viših taktičkih i operativnih jedinica borbena dokumentacija se može osetno smanjiti i uprostiti, bilo da se neki od dokumenata izbaci, bilo da se pojednostavi korišćenjem i magnetofonskih traka radi bržeg uručivanja zapovesti. Umesto da se pismeno oformljuje sve ono što je već na određen način usvojeno (procene i analize) trebalo da se i na ovim komandnim stepenima više koriste karte i

sheme. Borbena dokumenta treba izrađivati u opisnoj formi samo kad je bez njih nemoguće organizovano i planski dejstvovati.

U vezi sa izloženim, a radi skraćivanja procesa planiranja borbenih dejstava i svođenja dokumentacije na realnu meru, veoma je važno da se u radu štaba što više koriste savremena tehnička sredstva. U nekim armijama već se, uglavnom, odustalo od izvođenja raznih proračuna i analiza olovkom i sl. Umesto toga prešlo se ili se prelazi na rad sa elektronskim računarima, električnim mašinama, više se koristi film, fotografija, karta, crtež i sl. Štabovi prelaze, u neku ruku, na mašinski rad, jer savremena ratna tehnika, posebno nuklearno oružje i druga sredstva masovnog uništavanja, zahteva potpunu pripremu i planiranje borbenih dejstava, i to u što kraćem vremenskom roku, a promene situacije u toku borbe vrlo često će zahtevati izmenu ili adaptaciju prvobitnih planova i taktičkih koncepcija sa kojima je počelo izvršavanje nekog borbenog zadatka.

Imajući sve to u vidu, sasvim je jasno da se ne može dopustiti da obim borbene dokumentacije, i uopšte planiranje, ostanu na nivou na kome su bili u drugom svetskom ratu i još dugo posle njega, i kakvi su, tu i tamo, i sada. *Velika je iluzija računati da će ma ko i ma gde imati vremena da se u eventualnom ratu bavi prevelikom administracijom i dokumentacijom.*

RAD ŠTABA U VOĐENJU ZDRUŽENOG BOJA — OPERACIJE

U toku izvođenja borbenih dejstava dolazi do konkretne provere sposobnosti komandanta i njegovog štaba u tome koliko su im predviđanja (planiranje) u pripremnom periodu bila realna, i do provere sposobnosti komandanta da svoje odluke donosi na osnovu zahteva konkretne borbene situacije, tj. kolika je spremnost i sposobnost komandanta i njegovog štaba da modifikuje svoje prvobitne planove, ako se bude pojavila takva potreba. Ova napomena je učinjena zato da bi se lakše i bolje shvatio uticaj organizacione strukture štabova i sistema komandovanja na kvalitet rada komandanta i njegovog štaba u procesu izvođenja boja — operacije. Jer, za uspešno komandovanje jedinicama u borbi nije svejedno gde se nalazi komandant, koje sa njim, gde je mesto štaba — posebno načelnika štaba — šta se javlja kao osnovni zadatak štaba u toku borbenih dejstava i kako ih štab izvršava. Da vidimo, pre svega, na kojim se zadacima angažuje štab u tom periodu. To su:

— intenzivno praćenje toka događaja (razvoja situacije) na polju borbenih dejstava, što omogućava komandantu da u svakom momentu može pravilno reagovati i donositi celishodne odluke;

— održavanje što tešnjeg kontakta sa pretpostavljenim štabom i susedima, radi sticanja uvida u situaciju van područja izvođenja borbenih dejstava njegove jedinice, i obaveštavanje komandanta o svim važnijim promenama, u prvom redu o promenama situacije koja ima uticaja na odlučivanje;

— neprekidno održavanje neposrednog kontakta sa potčinjenim jedinicama, komandantima i štabovima radi pružanja pomoći u radu;

— da bez zastoja rešava probleme materijalnog obezbeđenja i sanitetskog zbrinjavanja jedinica, itd.

Pri svemu tome štab mora da bude brz u radu, kako bi uvek mogao uspešno da pomaže komandantu u odlučivanju i prenošenju odluka i naređenja na potčinjene jedinice.

Osim ovih, svaka konkretna situacija usloviće i druge zadatke štabovima, ali ih ovde nije potrebno sve nabrojati, baš zato što to zavisi ne samo od konkretne situacije i vida borbenih dejstava i od veličine jedinica i mnogih drugih okolnosti. Zbog toga će se ovde razmotriti samo neki problemi koji se mogu javiti u radu štaba u toku borbe, pogotovu ako bi se štab u svom radu rukovodio nekim načelima koji su važili u drugom svetskom ratu, i koja se i danas, ponegde, primenjuju, iako su se uslovi radikalno izmenili. O čemu se radi?

Jasno je, pre svega, kakav treba da bude radni odnos između komandanta i njegovog štaba. Naime, već je rečeno da jedinicama komanduje — komandant, a štab mu u tome pomaže. Međutim, odmah se postavlja pitanje: da li i koliko štab pomaže komandantu ako ako bi se prihvatilo shvatanje po kome komandant nikada i nigde nije u stanju da donese dobru odluku u toku borbe pre nego što sasluša predloge organa štaba. Odgovor može da bude samo negativan, jer će se u savremenom ratu situacija na bojištu veoma često menjati, tako da će se odluke morati donositi tako reći momentano, što je teško spojivo sa teorijom referisanja i predlaganja u svakoj situaciji. Znači, komandant može donositi odluke u toku borbe, i donosiće ih, ponekada, bez konsultovanja; pogotovu će morati počesto da isključi duge referate. Razume se, to nikako ne znači da komandantu neće biti potrebni pomoć i predlozi njegovog štaba ili pojedinih organa, prilikom odlučivanja u toku borbe. Želi se samo naglasiti da će rad komandanta zavisiti od konkretne situacije. Jer, biće i takvih prilika kada će komandantu biti neophodna pomoć štaba, a neće moći da se njom koristi ako bi se štabovi ešelonirali i delili po uzoru na praksu iz drugog svetskog rata, koja se u nekim armijama još zadržala. Naime, savremeni štabovi su prerazvijeni i prilično glomazni, a to je i

jedan od bitnih razloga što se štab deli i razmešta na više mesta. Obično jedan manji broj operativaca (načelnik operativnog odeljenja, načelnici artiljerije, oklopnih, raketnih jedinica — sa neophodnim sredstvima veze) nalaze se sa komandantom na njegovoj osmatračnici, u komandnim kolima i sl., dok je u drugom delu, na komandnom mestu (ono može biti i u pokretu) obično načelnik štaba, sa potrebnim brojem oficira štaba iz operativnog centra. Načelnik pozadine je pozadi — u drugom ešelonu štaba, i , u praksi mnogih armija, obrazuje pozadinsko komandno mesto, na kome su, najčešće, svi pozadinski organi administrativno-tehnički aparat. Ovakav raspored organa komandovanja i upravljanja u toku borbenih dejstava na prvi pogled je veoma privlačan. Komandant ima pored sebe najpotrebniji broj stručnjaka, tako da može efikasno uticati na tok borbe, dok se načelnik štaba, sa organima štaba, nalazi pozadi, priprema podatke i stavlja ih komandantu na raspolaganje. Dakle, štab može i u toku borbe da relativno mirno studira i analizira situaciju i njene promene u toku borbenih dejstava. Tako bar izgleda! Izgleda, takođe, da ovakav raspored organa komandovanja obezbeđuje i čvrstu vezu sa pretpostavljenim štabom, potčinjenim jedinicama i susedima, jer se u štabu stiču svi podaci i razmenjuju informacije, dok se još dalje — pozadi — nalazi načelnik pozadine, koji »neometano« rešava, sa svojim organima i civilnim vlastima na terenu, pitanja materijalnog obezbeđenja i sanitetskog zbrinjavanja jedinica u borbi. Međutim, ako se malo dublje uđe u suštinu ovakve organizacije komandovanja i raspored štaba, videće se da ona ima i ozbiljnih nedostataka. Naime, komandovanje u savremenim uslovima ne bi moglo biti uspešno ako bi se sprovodilo dvema linijama. Jer, iako komandant ni sa kim, formalno, ne deli vlast, njegova aktivnost je baš u pogledu komandovanja krajnje zavisna od podataka koji se u toku borbe slivaju u štab, gde se trijažiraju, obrađuju, sintetizuju i tek na kraju prezentiraju komandantu. Dakle, jedan prilično spor proces i dugačka linija, što sve može da ima, najčešće, za posledicu nerealne predloge i zakašnjenje sa odlukama.

Za uspešno komandovanje jedinicama u toku borbenih dejstava, u savremenim uslovima, biće najbolje, verovatno, ako se rešenja traže u sledećem:

— relativno mali, ali zato operativni štabovi, smešteni u odgovarajuća motorna vozila sa ugrađenim, i to najsavremenijim, sredstvima za vezu i obradu podataka. Ovo ne znači da treba isključiti i štabove koji će se kretati peške i na konjima, i biti smešteni pod šatore i u skloništa i sl. Biće i takvih štabova koji neće imati KM na vozilima, i takvih situacija kada se iz štabnih kola neće moći koman-

dovati. Da li će to biti pravilo ili izuzeci nije preporučljivo nagađati, jer nekada i negde improvizacija će biti izuzetak, a negde i nekad pravilo;

— organi štaba, tj. štab, treba u toku borbe da budu kod svog komandanta, ili u njegovoj neposrednoj blizini, tako da na licu mesta, u najkraćem mogućem roku, mogu pružiti pomoć komandantu prilikom odlučivanja i njegovog reagovanja na tok borbenih dejstava. Ali, da bi se to postiglo, štab ne sme biti brojno prerazvijen: sve poslove pomoćnih organa ili službi treba preneti na strukture van štabne organizacije, i na taj način osloboditi štab prevelikog broja ljudi i suvišnih zadataka. U toku borbe odlučuje se posle kratke razmene mišljenja najodgovornijih oficira štaba sa komandantom, u operativnom centru, ili na KO, odnosno na KM potčinjene jedinice, bez ikakvih drugih formalnih procedura; komandant mora biti stalno u direktnoj vezi sa potčinjenim jedinicama, što važi i za njegov štab. Ne dolaze u obzir nikakve »zaobilazne« veze niti rukovođenje jedinicama u borbi po dve ili više linija, što ne znači da komandant neće imati, ako može, i duple kanale veze sa potčinjenim jedinicama;

— načelnik pozadine sa svojim organima je integralni deo štaba združene jedinice, i to suštinski, a ne formalno, pa se to mora odraziti u funkcijama i u rasporedu organa pozadine u borbenim dejstvima. On treba da bude kod komandanta tj. u štabu, jer će samo u tom slučaju biti u mogućnosti da pravilno oceni uticaj materijalnog faktora na tok borbenih dejstava, da komandantu daje celishodne predloge, a pozadinskim organima, jedinicama i ustanovama pravovremene, konkretne zadatke. U protivnom, tj. ako bi se nalazio pozadi, na većem udaljenju od komandanta (a to znači i daleko od borbenih dejstava), on će se (bez obzira na savremena sredstva veze) pretvoriti u tehničko lice koje će svoj rad, u pogledu materijalno-finansijskog obezbeđenja i sanitetskog zbrinjavanja jedinica u toku borbe, zasnivati na zakasnelim podacima o situaciji, a ne na ličnom uvidu i dogovoru sa komandantom i štabom, koji su jedino u mogućnosti da pravovremeno ukažu na konkretne probleme, kao što su: prioritet snabdevanja, evakuacija, manevar materijalnim sredstvima, itd.

Nezavisno od prisustva komandanta, oficiri štaba treba u toku borbe da se češće nađu u potčinjenim jedinicama, naročito kad su situacije teške, u trenucima kriza i sl. Pružiti pomoć mlađim komandirima i komandantima; zatim, koristiti štabne oficire za prenošenje usmenih direktiva i naređenja jedinicama mnogo je bolje, nego da u skloništimu pišu referate i izveštaje. Nije nimalo slučajno da se najpotpunije međusobno poverenje i ratno drugarstvo između pret-

postavljenih i potčinjenih stvara ličnim kontaktom u borbi. I ne samo to, već i delatnost oficira štaba na prikupljanju podataka o situaciji zahteva, ponekada, da se ode na lice mesta, u jedinicu, jer izveštaji nisu, ponekad, ni bleđa slika onoga što se događa na bojištu.

Znači, rad štaba u toku borbe treba da se sastoji u neprekidnom delovanju i neposrednoj pomoći komandanta i štaba jedinicama, u skladu sa situacijom, a ne po šablonima koji ne odgovaraju potrebama boja — operacije.

Za potvrdu nekih od pomenutih teza izneće se rad štaba 2. divizije »crvenih« na manevru SLOBODA-1971, s obzirom na to što taj rad nosi u sebi neka bitna obeležja delovanja savremenog štaba, u toku borbenih dejstava.²

Pre svega, grupisanjem i razmeštajem operativnog dela štaba divizije i formiranjem operativnog centra na KM, dobio se viši kvalitet u unutrašnjoj organizaciji rada štaba divizije i na taj način savladana je i premašena, u velikoj meri, klasična organizacija štapskog rada u toku borbe, koja već više nije u mogućnosti da potpuno odgovori zahtevima i potrebama savremenog rata i borbenih dejstava. Najveći kvalitet predstavlja, svakako, operativni centar, a praktična iskustva upravo 2. pd »crvenih« potvrdila su da se, bez operativnog centra, teško može kompleksno, sveobuhvatno i temeljito koordinirati rad organa štaba i postići brzo i efikasno komandovanje jedinicama u toku borbenih dejstava.

U sastavu operativnog centra 2. pd, u konkretnom slučaju, bili su oficiri operativnog odseka, referent za obaveštajne poslove i organi rodova vojske, razmešteni na dve tačke KM, u štabna kola i u specijalne štapske šatore — sale. Integracijom operativnih organa štaba i organa rodova obezbeđeno je puno jedinstvo misli i akcije štaba divizije u pripremi i u toku izvođenja odbrane. Iskustvo je pokazalo da su formiranjem operativnog centra stvoreni optimalni uslovi za timski rad štaba, pri čemu su organi rodova neposrednom razmenom informacija i konfrontiranjem svojih mišljenja sa mišljenjima oficira operativnog odseka bili u prilici da u potpunosti ispolje svoj stručni, stvaralački uticaj na odluke i uopšte na komandovanje jedinicama za vreme borbenih dejstava.

Komandant divizije i načelnik štaba nalazili su se u svojim štabnim kolima. U toku izvođenja borbenih dejstava komandant je, zajedno i uz neposrednu pomoć načelnika štaba, pravovremeno reagovao na sve promene situacije, čime je obezbeđeno kontinuirano rukovođenje i komandovanje jedinicama. Samim tim što su se deba-

² Analiza rada štaba 2. pd »crvenih« izvršena je i na osnovu podataka pukovnika Đorđa Minića, koji je bio sudija kod ove divizije.

lansirali sitnih tehničkih i administrativnih poslova oni su stvorili sebi dovoljno vremena da prate i analiziraju najznačajnije događaje u prelomnim momentima situacije i da pravovremeno reaguju. Komandant i načelnik štaba mogli su se osloboditi obrade informacija, raznih taktičkih proračuna, analiza i sl., zbog toga što su tehničke podatke, obrađene informacije i argumentovane predloge o upotrebi jedinica dobijali od operativnog centra.

Interesantna je bila organizacija i metod izveštavanja u okviru divizije u toku borbenih dejstava. Sve su potčinjene jedinice bile obavezne da štabu divizije dostavljaju, svakog sata, kratak pregled obostrane situacije, svoje planove i namere, svoje zahteve komandantu divizije, ako za tim imaju potrebe. Što se tiče sadržine tih izveštaja, štab divizije je decidirano zahtevao da se u njima ne izlažu poznate stvari, već samo novi momenti i važnije promene koje su nastale u odnosu na prethodni izveštaj. To je pozitivno uticalo na brzinu i operativnost svih stepena komandovanja, iako se pojedini štabovi još nisu potpuno oslobodili opširnosti u izveštavanju. Osim ovih, potčinjene komande su dostavljale i redovne izveštaje, i to svakog dana sa stanjem u 18.00 časova, a bilo je regulisano i podnošenje vanrednih izveštaja. Za vanredno izveštavanje bilo je karakteristično ovo: ako su o nekoj vanrednoj situaciji potčinjeni komandanti izveštavali neposredno komandanta divizije ili načelnika štaba, njihov operativni organ bio je dužan da o tome odmah dostavi izveštaj operativnom centru na KM divizije. To je bilo nužno — da bi se na jednom mestu dobila celovita slika stanja na polju borbenih dejstava divizije i njenih suseda — budući da su se sva naređenja, direktive i obaveštenja od štaba armije, sve informacije o situaciji kod neposredno potčinjenih jedinica, kao i svi podaci o neprijatelju, sticali u operativnom centru. Obradene informacije operativni centar je stavljao na korišćenje zainteresovanim organima štaba, potčinjenim jedinicama, susedima i dr., već prema tome na koga se dotična informacija odnosi. Postajalo je i povratno dejstvo u informisanju, u tom smislu što su svi organi štaba bili obavezni da pravovremeno dostavljaju operativnom centru sve podatke o situaciji, od značaja za odlučivanje.

Pre donošenja svojih odluka i mera u toku borbe komandant divizije je konsultovao, po potrebi, svoje neposredne saradnike: načelnika štaba i pomoćnika, ali su to bili kratki razgovori i dogovori, bez onih dobro poznatih dugih referata, ocena i procena. Sve važnije odluke i naređenja oformljeni su u operativnom centru i preko odgovarajućih organa centra dostavljeni potčinjenim jedinicama i drugim zainteresovanim institucijama. Naravno, komandant divizije i

njegovi pomoćnici su često i direktno izdavali naređenja, ali je to sve registrovano u operativnom centru, radi praćenja realizacije komandantove odluke, što predstavlja nov kvalitet u metodu rada savremenog štaba u toku borbenih dejstava.

Može se, dakle, zaključiti da su sadašnji štabovi znatno bolje opremljeni, solidnije organizovani i da primenjuju moderan stil i savremene metode u radu. Naravno, to ne znači da u njihovom radu nema još slabosti i nedostataka: dugih referata, formalnog logiciranja, čestog i nepotrebnog komuniciranja među potčinjenim i pretpostavljenim, nepotrebnih i suvišnih informacija, itd. No, to su recidivi klasične organizacije i metoda, što se još ponegde sporo ali ipak sigurno napušta.

General-pukovnik
Rajko TANASKOVIC